

анализ изменений в Конституцию и законопроекта о префекта о сущности и необходимости его внедрения в Украине. Кроме метода анализа и синтеза, используется компаративный метод по сравнению отечественного варианта института префекта с зарубежным, в частности с французским. Отмечается, что внедрение данного института в Украине имеет ряд недостатков, которые нужно было бы учесть законодателю при обсуждении данного законопроекта в стенах парламента.

Ключевые слова: префект, парламент, законопроект, закон, институт, администрация, правительство, президент, конституция, самоуправления.

Voitenko Y. Institute Prefect in the Political-Legal System of Ukraine: Formation on the Principles of Operation.

This article is an attempt to consider the introduction of a new political institution in Ukraine - prefect, with its features and power. The analysis of amendments to the Constitution and the Bill of prefect of the nature and necessity of its introduction in Ukraine. In addition to the method of analysis and synthesis, comparative method used over the domestic version Institute prefect of foreign, particularly French. It is noted that the introduction of this institution in Ukraine has a number of shortcomings that need to be taken into account when discussing the legislator of the bill in the parliament.

Keywords: prefect, parliament, bill, law, college, administration, government, president, constitution, government.

УДК 323.39(477)

Постоловська О. О.

ПРОБЛЕМА ОНОВЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Стаття присвячена аналізу проблеми оновлення політичної еліти в сучасній Україні. Досліджуються детермінанти цього процесу, що є певними перешкодами для формування механізму циркуляції еліти, притаманного демократичному суспільству.

Ключові слова: еліта, політична еліта, оновлення політичної еліти, детермінанти оновлення політичної еліти.

Проблема оновлення політичної еліти, кадрових змін є однією із важливих і невирішених для України. Вивчення цього питання актуалізується за рахунок сучасних тенденцій до використання досить неординарних методів та критеріїв добору її представників. Часто домінуючими із таких критеріїв є наявність родинних зв'язків, дружніх відносин, бізнес-інтересів, протекції, лобізм, що не дуже може пов'язуватися із компетентністю, фаховістю, професійними якостями кандидата. Подібні засоби оновлення політичної еліти можуть негативно впливати і впливають на процеси демократизації, проведення реформ, спричиняючи конфлікти інтересів на державному рівні, посилюючи корупцію, підриваючи авторитет до політичної влади. Увага до функціонування правлячої еліти, її оновлення за часів незалежності України детермінована істотними змінами в соціальній структурі, посиленням деструктивних наслідків соціальної трансформації, соціальної напруги, загостренням необхідності компетентного управління державою.

У контексті проблематики статті, на наш погляд, варто згадати змістовну складову поняття еліти та звернутися до деяких класифікацій політичної еліти. Енциклопедичні видання пов'язують зміст поняття «еліта» з провідними верствами, які здійснюють керівництво у певних сферах життя суспільства. Поняття «правляча» еліта для української науки залишається достатньо дискусійним. Українськими дослідниками обґрунтовуються різні підходи типологізації еліт, які обумовлюються приналежністю до тих або інших політичних, культурних, економічних інститутів [15, с. 19-27]. Класифікують типи еліт відповідно за їх функціональними ролями: політична, яка представлена законодавчою (Верховна Рада) і виконавчою (уряд) гілками влади; економічна, яка все більше орієнтується

на вираз і захист своїх інтересів, і яку утворюють фінансова, промислова і аграрна еліти; ідеологічна еліта, представники якої входять до складу різних політичних партій, у структури виконавчої влади або складають когорту незалежних експертів і консультантів.

М. Головатий політичну еліту України умовно поділяє на «стару» та «нову» [16, с. 177]. При цьому, зазначимо, що за впливом і вагою нині «стара» еліта (це колишні партійні лідери, державні службовці, комсомольські (у минулому) працівники й активісти) поступово, повільно поступається представникам «нової» еліти. Якщо нова еліта з будь-яких причин буде слабкою, то погоджуємося із М. Головатим у тім, що «старій нічого не лишається, як ще жорсткіше експлуатувати співвітчизників, шукаючи при цьому винуватців кризового стану» [4, с. 46]. Хоча і нова еліта добре засвоює ці методи роботи із суспільством.

Цікавим видається підхід М. Шульги: умовно елітні групи складають представники «протоеліти» (лідери громадських організацій, парламентських фракцій, частина посадових осіб, деякі судді, адвокати) і ті, кого можна назвати «псевдоелітою» (частину депутатів – випадкових в політиці людей, лідерів злочинних угруповань), постелітою (частина старої еліти, що зберігає свої позиції в рудиментарних суспільних інститутах – лідери старих, державних профспілок, жіночих, ветеранських організацій), а також ті, хто є дійсною елітою (учені, художники, відомі журналісти, лікарі, вчителі – тобто ті, чий суспільний авторитет залишається високим незалежно від соціально-політичних змін) [18, с. 48].

Досить концентровано й чітко класифікацію еліт викладено у підручнику П. Шляхтуна [17, с. 318]. Автор поділяє політичні еліти на традиційні та сучасні, використовуючи такий критерій як час та засоби утвердження влади. Володарювання традиційних еліт здійснюється на основі традиційних засад — традиції, звичаї, походження, релігійні, військові заслуги, земельна власність тощо. В основі влади сучасних еліт сучасні цінності, серед яких промисловий, фінансовий капітал, освіта, професійний рівень та ін. Це підприємці, політичні лідери, частка науково-технічної інтелігенції, мистецтва тощо, загалом ті, хто посідає владні позиції або має можливість реального впливу на прийняття політичних рішень.

Українські дослідники В. Деркач і М. Дубровський подають іншу типологію, вважаючи, що еліта в Україні класифікується за принципом: панівна і політична. Перша, на їхню думку, набагато ширша за складом і, окрім політичної еліти, містить у собі економічну, ідеологічну, інформаційну, військову, культурну, наукову та профспілкову. На думку ж М. Головатого, політична еліта в Україні поділяється на: а) політики з вищих ешелонів влади, починаючи з Президента України, у тому числі найвпливовіші очільники партійних структур; б) політики — вищі керівники держави, провідні підприємці [16, с. 177-178].

Подібна різноманітність та неоднозначність трактування цього поняття, насамперед, в теоретичній площині, заважає адекватній оцінці як результату діяльності цієї унікальної соціальної верстви, так і можливості формувати соціальні очікування від її діяльності, прогнозувати наслідки. Громадяни України політичну еліту найчастіше формально ідентифікують з політичними групами: президент і адміністрація; вища виконавча влада; народні депутати і депутати регіонального рівня; лідери впливових політичних партій, громадських організацій та рухів; очільники обласних і міських адміністрацій.

Варто відзначити, що портрет сучасної української політичної (і правлячої, і нової за попередніми класифікаціями – у тому числі) еліти, який складається у результаті аналізу багатьох наукових розвідок цього феномену і результатів опитування населення, достатньо негативний. Основними чинниками, на думку фахівців, які породжують такий негативний портрет сучасної політичної еліти є наступні. Додамо, що ці чинники утворюють своєрідний причинно-наслідковий цикл детермінант процесу оновлення політичної еліти.

1) Хаотичність політичних умов. У різних верствах і групах суспільства поступово з'являється і зростає нова генерація політиків, нова політична еліта, структура якої є ускладненою та постійно змінюється. Її формування супроводжують жорстка конкуренція і боротьба між різними сегментами суспільства, громадсько-політичними рухами, політичними партіями, партійними блоками. Прагнення утвердитися й перемогти, часто яскраво виражена жадоба влади і власності спричинює до використання різних засобів

володарювання (не завжди пов'язаних з мораллю), формує залежність як від власного, так і іноземного капіталу. Як зазначив в одному зі своїх виступів екс-президент України, В. Ющенко: «...Ми зустріли незалежність розшматованими на інколи ворогуючі сегменти. Така спадщина містить потенційну загрозу соціальних конфліктів та напруженості. Роздільність суспільства на відчужені групи – за рівнем самосвідомості, за релігійними конфесіями, політичними поглядами, соціальними орієнтаціями – один із факторів, що істотно перешкоджає його консолідації. Це, своєю чергою, робить можливими політичні маніпуляції суспільною свідомістю, збільшує політичну апатію та зневіру населення у владі» [19]. Це оцінка 2002 року. З того часу ці застереження набули гостроти, а у питаннях довіри до влади, особливо в останні роки спостерігається значне її падіння. Так, за результатами опитування, яке спільно проводилося Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва» та соціологічною службою Центру Разумкова «Громадська думка населення України: 2010-2015. Що змінилося?», було зафіксовано коливання довіри до Президента і Верховної Ради. Зокрема, до Президента найвищі її показники зафіксовані були одразу після виборів, а і далі відзначається різке їх падіння. Так, баланс довіри П. Порошенка у грудні 2014 року становив +5%, а у липні 2015-го рівень довіри впав до –33%; баланс довіри Верховної Ради у грудні 2014 року –26%, а у липні 2015 року впав до –63%. Зменшилася і довіра населення до місцевої влади: від +10% у 2012 році до –22% у липні 2015р. У 2015 році лідерами довіри з боку суспільства відзначено волонтерів (довіряють 67%, не довіряють – 23%, баланс довіри-недовіри становить +44%) [10].

2) Зловживання службовим становищем. «Нова» еліта від «старої» перейняла, на жаль, «традицію» зловживання службовим становищем, практику участі в комерційній діяльності, лобіювання вузькокорпоративних інтересів тощо. Крім цього, сучасну еліту відрізняє високий ступінь конфліктності і протистояння, вона недостатньо працює на користь консолідації нації і на те, щоб стати ваговою і значимою верствою в суспільстві і для суспільства. Зловживання владою та її корумпованість, на думку переважної більшості населення, представляє собою реальну загрозу для національної безпеки України. Так, за результатами дослідження, проведеного Центром Разумкова, серед найбільших загроз для суспільства корупція отримала найвищий середній бал (8,54 із 10) серед різних внутрішніх загроз; і 7,67 бала – серед зовнішніх загроз [5].

3) Тенденція відчуженості від суспільства і невідчужуваності від влади. Ідеологічні та політичні розбіжності представників політичної еліти не перешкоджають їй перетворюватися в самовідновлювальну «касту», яка прагне контролювати основні ресурси країни, представляти інтереси певних корпоративних груп і відокремитися від решти суспільства системою числених фільтрів і перешкод, налагоджуючи формально-ілюзорну комунікацію із населенням. Можливо і категорично, але вірно зазначає О. Габович, що сформувалася «така страшна, ... злочинна й ненаситна «еліта», яка вже не допускає свого відчуження від влади... Вибори не приводять до зміни становища як наслідок фальсифікації та підкupu виборців, так і через поширення відповідної моралі серед усіх верств населення» [2]. Ситуація і події, наприклад, останніх виборів мера у Кривому Розі (27.03.2016 року) підтверджує думки, висловлені автором ще у 2003 році.

4) «Використання» законодавства на свою користь. Погоджуємося із О. Кукуруз, що «...процес державотворення і правотворення в Україні ... призводить до того, що кожна наступна правляча еліта допускає можливість зміни законів на свою користь, порушуючи діюче законодавство; влада не обмежена законами, правом і відповідальністю; нівелюється цінність права в суспільстві, право як регулятор суспільних відносин на основі справедливості замінюється інтересом певних груп; прийняті політичні рішення, які суперечать праву, як правило, приносять користь невеликій групі чиновників, а не громадянам держави [11, с. 35-41]. Висловлену дослідницею позицію розділяють значна частина науковців. Так, продовжуючи думку, В. Козаков вважає, що «тривала політична історія нашого суспільства досить наочно продемонструвала, що в свідомості більшості представників елітарних кіл такі важливі механізми управлінського впливу, як право і закон,

не лише втрачають своє ціннісне значення, а й будь-яку соціальну предметність і визначеність. Їх замінюють політична та економічна прагматичність, яка не зважає ні на права громадян, ні на національні інтереси тощо» [8].

5) Трайбалізм та «спадковість» еліт. За умов незалежного існування в Україні керівні кадри часто добиралися з «найближчого оточення кола» державних мужів — це родичі, друзі, однокурсники, знайомі. О. Олійник зазначає, що сучасна наукова теорія використовує низку термінів, які близькі до означених критеріїв (родинні зв'язки, дружні відносини, лобізм, протекції) і характеризують механізм оновлення політичної еліти в Україні: фаворитизм, непотизм, кронізм, природа виникнення яких пов'язана з протекціонізмом та лобіюванням інтересів. І досить ґрунтовно їх пояснює [12].

Союз влади й капіталу утворює внутрішньо однорідну, закриту для зовнішнього впливу групу осіб, склад якої оновлюється переважно за рахунок різних комбінацій між силами різних кланів у самій цій елітній групі. У цю олігархічно-кланову групу майже не допускають нових людей. Це формує досить унікальну систему професійного добору й оновлення еліти. В. Парето стверджував, що еліта — це найкращі представники суспільства, які послідовно «виносяться» на поверхню, а потім послідовно заміщуються контрелітою — новими представниками суспільства. Україна демонструє інший принцип циркуляції, утворивши два елітарних потоки, які є паралельними та по черзі змінюють ролі «влади» і «опозиції». У процесі накопичення первинного капіталу та розподілу ресурсів наближені до влади особи та кола осіб, отримавши ключові позиції в економіці, сформували закриту олігархічно-корпоративну систему як формування, так і реалізації влади. Вона (ця система), на думку науковців, викликала перетворення «політики цінностей», яка зародилася у перші роки незалежності на «політику інтересів» правлячої влади. І політичні протиріччя між «правлячою» та «опозиційною» елітою більше схожі на внутрішньогрупові, а не між представниками різних політичних цінностей. В системі оновлення замість критеріїв компетентності при доборі кадрів домінуючим є принцип особистої відданості та групової лояльності до керівництва, що ігнорує професійність і спрямованість на захист держави [8].

6) Відсутність достатнього рівня політичного патріотизму. Частина науковців називають еліту в Україні як квазіеліту, яка не відрізняється високим ступенем національної налаштованості і незалежності. Так, В. Каспрук вважає, що «...фактично від часу незалежності в Україні при владі знаходиться неповноцінна еліта (з усталеним комплексом меншовартості й постійним озиранням на дії «старшого брата»)» [7, с. 74]. Слід погодитися із А. Пахаревим в тому, що в владна верхівка в Україні має переважно риси формальної політичної еліти і відповідає лише окремим якісним рисам цього поняття [13, с. 224]. З таким підходом узгоджується твердження М. Пірен, що у владній еліті виділяються відкрита (прозора) і тіньова групи [14].

7) Низький рівень політичної культури еліти. М. Головатий зазначає, що усій українській еліті бракує двох важливих елементів — державницької відповідальності за свої практичні дії і політичної культури: «Хоча для демократичного поступу держави особливий сенс має саме активістський, для значної частини української еліти характерні підданські настрої й орієнтації, навіть патріархальні» [3].

8) Загроза національному суверенітету. На думку, наприклад, О. Безрук, такі дії еліти, як фактична ліквідація армії та відмова від ядерної зброї, є загрозливим для суверенітету України. Дослідник пише: «Реальна політика свідчить, що в сучасному «толерантному» світі, як і завжди, безпека країни забезпечується не міжнародними домовленостями, а Збройними силами та розвитком ВПК» [1, с. 152].

9) Залежність еліти від системних перетворень, що відбуваються у суспільстві. У цій ситуації для збереження власного статусу еліти змушені пристосовуватися, еволюціонувати і, пристосовуючись, — реформувати соціальне життя. Отже, процес керування українського суспільства політичними елітами можна назвати вторинним — тобто еліти керують суспільством для збереження своїх привілейованих позицій, а не для виконання своїх базових функцій. Відповідно до цього в Україні виникають істотні проблеми зі стратегічним

плануванням (як на державному, так і на корпоративному рівнях), а сам процес державного керування має переважно ситуативний характер (залежно від поточної ситуації).

10) Загроза глобального відставання. Сучасні зміни у світовій економіці, конкуренція на міждержавному рівні формують виклики і ставлять завдання адекватної відповідності, і якщо українська держава, її політична еліта, політичний клас їх не вирішать, то це може поглиблювати відставання від решти країн за багатьма параметрами. Останні події в Криму, на Сході України актуалізували питання суверенітету, загострили питання професіоналізму політичної еліти не лише у внутрішньополітичних, а й зовнішньополітичних питаннях, і загалом реальних владного її впливу, щоб не припустити навіть подумки застереження науковців, що «правлячі еліти будуть виконувати лише функції місцевої адміністрації, а реальні владні функції остаточно перемістяться за межі країни» [Цит. за: 9, с. 22].

11) Несформованість національної ідеї. Недостатність та формальність реформ, політична та економічна розбалансованість взаємообумовлюють проблему визначення національної ідеї. Проблема національної ідентичності поступово відбувається у свідомості суспільних верств, що спричинили події останніх років в Україні. Проте для частини громадян поняття національної ідеї, розбудови суверенної держави залишаються досить абстрактними, які не пов'язуються з їх повсякденним життям. Це посилює роль емоційно-психологічних, несвідомих компонентів суспільної свідомості та поведінки. В завершеному вигляді національної ідеї українське суспільство ще остаточно не виробило, цей вакуум прагнуть заповнювати політичні сили, які захищають не лише українські інтереси [Див.: 1].

Розглядаючи проблему оновлення політичної еліти, доцільно звернути увагу на ті якості, якими мають володіти представники сучасної вітчизняної політичної еліти. Українська дослідниця М. Пірен формулює низку вимог до вітчизняної політичної і державно-управлінської еліти: «високий рівень професійної компетентності, знання і обізнаність в оцінках ефективності розробки і прийняття управлінських рішень, прогнозування наслідків виконання рішень; уміння формувати працездатні групи виконавців для вирішення проблем державного управління, об'єднувати їх на основі суспільних цінностей і принципів; навички роботи з інформаційними ресурсами, уміння обробляти велику кількість джерел інформації, оцінюючи їх корисність і достовірність; комунікативні навички, володіння технологіями ефективного спілкування та здійснення управлінського впливу, використання різноманітних засобів комунікації; здатність підтримувати атмосферу взаємодії та співробітництва всередині управлінських структур та поза їх межами в інтересах вирішення державно-управлінських завдань; патріотизм і національна свідомість, висока порядність, чесність, скромність в особистому та громадському житті як невід'ємні складники, притаманні політико-управлінській еліті» [Цит. за: 12].

Погоджуємося із висновком науковців, що оновлення політичної і управлінської еліт в Україні можливе і залежить від впровадження реформ не лише у політико-інституційній сфері, а й в освітній галузі, спрямованій на зрощення та виховання лідерських якостей у молодого покоління у навчальних закладах, лідерів не лише з високою професійною грамотністю і компетентністю, а й з усвідомленням соціальної, політичної, моральної відповідальності за свою діяльність та інтереси суспільства і держави, матимуть національну самосвідомість і патріотичні переконання. Не менш важливим для ефективного оновлення політичної еліти є і посилення контролю за дотриманням вимог чинного законодавства України, що встановлюють параметри формування органів влади, державних посад та запобігають корупції. У цих питаннях варто, залучаючи досвід європейських країн, розробити і засоби контролю, і превентивні заходи з метою впровадження ефективних і діючих засобів оновлення політичної еліти.

Використана література:

1. Безрук О.О. Особливості відносин правлячого класу та Українського суспільства в контексті побудови нового світового порядку [Текст] / О.О. Безрук // Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. – Вип. 123. Серія: Політологія. – Севастополь, 2011. – С.150-153.

2. Габович О. Проклаття невіглаством [Текст] / О. Габович // Дзеркало тижня. – 2003. – 20 вересня. – С. 13.
3. Головатий М. Кому служить політична еліта? [Текст] / М. Головатий / Персонал Плюс. – 2006. – № 21(172). – 24–30 травня.
4. Головатий М. Проблеми і біль становлення української еліти [Текст] / М. Головатий // Нова політика. – 1999. – № 2. – С. 44–53.
5. Жакова Майя. Корупція – найбільша загроза національній безпеці України (опитування)[Електронний ресурс] / М. Жакова. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/articleprintview/27400902.html>
6. Каспрук В. Рекрутування еліт [Текст] / В. Каспрук // Підтекст. – 1998. – № 23. – С. 12–13.
7. Каспрук В. Україна у пошуку втраченого майбутнього [Текст] / В. Каспрук // Сучасність. – 1999. – № 5. – С. 71–77.
8. Козаков В.М. Політична еліта: особливості суб'єкт-об'єктної взаємодії механізмів формування системи цінностей державного управління в Україні [Електронний ресурс] / В.М.Козаков. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n45texts/kozakov.htm>.
9. Козловець М. Національна еліта як фактор державотворення: уроки минулого й реалії сьогодення [Текст] / Микола Козловець // Studia Politologica Ucraino-Polona. Випуск 2. – Житомир-Київ-Краків : ФОП Євенок О. О., 2012. – 206 с. – С. 16-24.
10. Кому більше довіряють українці: владі, громадськості, ЗМІ? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.dif.org.ua/ua/publications/press-relizy/komu-bilshe-dovirjajut-ukrainci--vladi_-gromadskosti_-zmi____.htm
11. Кукуруз О. Реалізація політики і права політико-управлінською елітою України [Текст] / Оксана Кукуруз // Studia Politologica Ucraino-Polona. Випуск 2. – Житомир-Київ-Краків: ФОП Євенок О. О., 2012. – С. 35-41.
12. Олійник О. Актуальні проблеми кадрового добору політико-управлінської еліти в Україні: теоретичний аспект [Електронний ресурс] / О.Олійник // Демократичне врядування. Науковий вісник. –2014.– Вип. 14. – Режим доступу: http://www.lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnyk14/fail/olijnyk.pdf
13. Пахарев А. Политическое лидерство и лидеры на постсоветском пространстве [Текст] / А. Пахарев – К. : Знание Украины, 2002. – 324 с.
14. Пірен М. Українська еліта і проблеми модернізації суспільства [Текст] / М. Пірен // Універсум. – 2000. – № 3–4. – С. 42–43.
15. Реєнт О. П. Формування економічної еліти (XIX – початку XX ст.) [Текст] / О. П. Реєнт // Еліти і цивілізаційні процеси формування націй. – К. : ТОВ УВПК “Екс об”, 2006. – Т. 1. – С. 19–27.
16. Україна на зламі тисячоліть: історичний екскурс, проблеми, тенденції та перспективи [Текст]: [кол. монографія] / Г. Щокін, М. Попович, М. Кармазіна та ін. [За заг. ред. Г. Щокіна, М. Головатого] / авт. передм. Л. Кравчук. – К. : МАУП, 2000. – 384 с.
17. Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки) [Текст] : [підручник] / П. П. Шляхтун – К. : Либідь, 2002. – 576 с.
18. Шульга М. Владна еліта [Текст] / М. Шульга // Віче. – 1997. – № 8. – С. 47–54.
19. Ющенко В.А. Тези про майбутнє / Ющенко В.А. [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 2002. – 9 лют. – Режим доступу: <http://www.yuschenko.com.ua/ukr/present/Analytics/406>

*Постоловская А. А. Проблема обновления политической элиты в современной Украине
Статья посвящена анализу проблемы обновления политической элиты в современной Украине. Исследуются детерминанты этого процесса, которые являются определенными барьерами для формирования механизма циркуляции элиты, соответствующего демократическому обществу.*

Ключевые слова: элита, политическая элита, обновление элиты, детерминанты обновления политической элиты.

Postolovska A. Problem of Update of Political Elite in Modern Ukraine

The article is devoted to the analysis of the problem of renewal of the political elite in modern Ukraine. Determinants of this process which are certain barriers for forming of the mechanism of circulation of the elite which corresponds to the democratic society are investigated.

Keywords: elite, political elite, renewal of the elite, determinants of renewal of the political elite.

УДК 32.02:01.8 (47)

Самер Абд Ельмонеїм Резек Абуржейла

ЕВОЛЮЦІЯ СИСТЕМНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ

Проаналізовано розвиток системної кризи в Україні в умовах її довготривалого історично визначеного залежного існування. Показано її особливості від початку ХХ ст. до нашого часу. Розглянуто, зокрема, витоки й наслідки внутрішніх потрясінь українського суспільства та зовнішньої агресії з боку Російської Федерації. Зроблено висновки щодо основних напрямів подолання кризового стану українського суспільства на шляху європейської інтеграції.

Ключові слова: внутрішня політика, системна криза, зовнішня політика, політична криза, європейська інтеграція.

Уже більше двох років світ з тривогою спостерігає за українською політичною кризою. Все це відбувається на тлі конфлікту між Росією та Заходом, що дає привід політологам і державним стратегам говорити про повернення холодної війни і, як наслідок, про можливість зародження третьої світової війни на тлі українського колапсу. Можна з упевненістю стверджувати, що нинішня українська криза не з'явилася несподівано. Скоріше за все вона виникла внаслідок політичних рішень, прийнятих в Україні після здобуття нею незалежності. Прагнення пострадянської еліти до особистого збагачення й недостатня увага до зміцнення національної державності призвели до залежності від західного фінансування та російського політичного впливу. Спроба України подолати системну залежність від Росії спонукала останню до розв'язання збройного конфлікту у вигляді анексії Криму й прихованого військового втручання (гібридної війни) на Донбасі. Зовнішня агресія стала можливою внаслідок розбалансованості політичної системи України й підігрітого Росією соціокультурного розколу всередині українського суспільства. Відтак маємо підстави для встановлення взаємозв'язку між внутрішніми та зовнішньополітичними проблемами трансформації української державності. Щоб зрозуміти глибинну сутність української політичної кризи 2014 – 2015 рр., варто звернутися до її витоків.

Українська територія, як відомо, на початку ХХ ст. перебувала під владою двох імперій – Російської та Австро-Угорської. Україна була одним із найбільш розвинених промислових регіонів Російської імперії, а її східні та південні частини дотепер складають основну базу для видобутку корисних копалин. Разом з тим Україна аж до Першої світової війни перебувала під постійним національним гнітом та обмеженнями щодо розвитку соціально-економічного, політичного і культурного життя.

Перемога Англії, Франції і поразка Німеччини та її союзників у Першій світовій війні призвели до краху Австро-Угорської імперії. Україна була змушена заплатити велику ціну за війну на своїй території як у економічному, так і в соціально-політичному відношеннях. У цьому контексті варто погодитись з висновком українських істориків, які зазначають: «Чи не найістотніші випробування були пов'язані зі світовою війною. Підготовка до неї почалася з рубежу ХІХ і ХХ ст., і, згідно планів різних країн і коаліцій, Україна незмінно потрапляла в